

tioni subjacet ille, qui, cum potuisset, percussionem clerici non impedivit; ergo multo magis irregularitatis utpote poena minoris reus erit. Nam contra est; quod in poenalibus, praesertim vero in irregularitatibus non valeat argumentum a casu expresso ad non expressum, per vulgaria; neque argumentum a majori ad minus, vel e contra, Pirhing, h. t., n. 42.

48. *Præcise approbans, seu ratum habens homicidium ab alio commissum, non est irregularis.* — Quæritur V. An, et quando approbantes, seu ratum habentes injustum homicidium, incurrant irregularitatem? Resp. qui homicidium ab alio factum, postea præcise approbat, seu ratum habet nullo ad id prius præstito consilio, vel auxilio, non incurrunt irregularitatem, etsi nomine ipsius, ipso tamen inscio perpetratum sit. Covarruvias, in Clem. *Furiosus*. p. 2, § 1, n. 4. Avila, de *Censur.*, p. 7, disp. 6, sec. 2, dub. 6. Layman, lib. III, tr. III, p. 3, cap. iv, n. 6. Pirhing, h. t., n. 28, cum Glossa, in can. *Si quis viduam*. 5, vers. *Au consilio*, dist. 50, communiter recepta, contra Navarrum, *Man.*, cap. xxvii, num. 233. Felinum, in c. *Sicut*. 6, h. t., n. 12, et paucos alios. Ratio est, tum quia irregularitas non contrahitur nisi in casibus a jure expressis, c. *Is qui*, 18, de *Sentent. excomm.* in 6. Tum quia homicidium jam factum præcise approbans, nullo modo est causa illius, nec aliqua ratione in illud efficaciter influit, ut considerati patet; ergo. Et ob has rationes ab irregularitate immunis etiam censetur ille, qui homicidam post crimen jam perpetratum recipit, occultat, defendit, remuneratur. Zoesius, ad hanc Rubricam, num. 22. Pirhing, eod. n. 29, et alii.

49. *Solvitur objectio.* — Nec in contrarium militat, quod obijciunt Adversarii ex c. 10, de *Reg. jur.* in 6. Ratificationem retrahi, et mandato non est dubium comparari; etiam in delictis l. 1, § 14, ff. de *Vi armata*, et c. *Sicut*. 33, de *Simoniam*, ibi: Nisi postea consenseris; ac c. *Eum quis*. 23, de *Sentent. excomm.* in 6, ubi ille, qui percussionem clerici suo nomine, etsi ipso inscio factam, postea approbat, et ratam habet, excommunicationis reus declaratur ob allegatam regulam c. 10, de *Reg. Jur.* in 6. enim, ratificationem quidem mandato comparari quoad culpam, non vero semper quoad poenam, praesertim illam, quæ specialem

expressionem in jure requirit, qualis est irregularitas cit. c. *Is qui*, de *Sentent. excomm.* in 6. Ad reliqua allegata jura respondetur: eorum dispositionem utpote poenalem, et odiosam, non esse extendendam ad causam non expressam, c. *Odia*, 15, et c. *In poenis*, 49, de *Reg. jur.* in 6, praesertim ubi specialis juris expressio requiritur, prout juxta dicta n. præc. contingit in irregularitate.

50. *Lethaliter vulnerans incurrit poenas ordinarias homicidii.* — Quæritur VI. An etiam, et quando vulnerans, poenas ordinarias homicidii incurrat? Resp. I. Quandounque constat, vulnus esse lethale, injuste vulnerans poenas ordinarias homicidii incurrit tam a jure civili, quam canonico impositas, sive brevi, sive longo ex intervallo temporis mors subsequatur, nullaque habita ratione malæ curæ, vel aliarum circumstantiarum, quibus minus debite tractetur vulneratus. Gailus, lib. II, observat. 111, n. 7, et seqq. Socinus, *Consil.* 178, vol. 2, arg. e. *Significasti*, 18, h. t. et l. *Ait lex*, 21, ff. de *Leg. Aquil.* Ratio est, quia talis vere est causa mortis, consequenter homicidii, et poenarum illius reus.

51. *Secus est de non lethaliter vulnerante.* — Resp. II. Si liquido constat, vulnus non fuisse lethale, sed vulneratum, vel imperitia, negligentiae medici, aut chirurgi, aut propria culpa, et incuria, vel accidente extrinseco obiisse, ordinarias homicidii poenas vulnerans non incurrit, consequenter nec ultimi supplicii, nec excommunicationis, nec irregularitatis, etc., reus erit. Socinus, loc. cit. Baldus, in l. *Qui occidit*. 30, § 4, ff. de *l. Aquil.* Ratio patet, quia in tali casu vulnerans proprie non est causa mortis.

52. *Medicorum judicio statuitur, num vulnus sit lethale.* — Num autem vulnus fuerit lethale vel non, peritorum medicorum, aut chirurgorum judicio jurato statuitur, cit. c. *Significasti*, 18, ibi: h. t. Ut peritorum medicorum judicio talis percussio assereretur non lethalis, juncta Constitut. Criminal. Caroli V. art. 147 et 149.

53. *In dubio ultimum judicium non incurrit vulnerans.* — In dubio, num vulnus fuerit lethale medicis et chirurgis ad manum non existentibus, aut non interrogatis, vel ipsismet dubitantibus, volunt quidem aliqui, vulnerantem esse reum homicidii, ac poenarum ordinariarum illius, eo quod in delictis praesumptio sit contra delinquentem, l. *Si ex*

plaga 52, ff. de *Leg. Aquil.* tamen probabiliter etiam defendit Carpz. *Prax. crimin.* p. 1, q. 26, n. 28, talem a poena ordinaria per leges civiles statuta, ultimo videlicet supplicio esse immunem ex eo, quod dubiæ probationes ad poenam mortis inferendam non sufficient, sed requiruntur certæ, ac luce meridiana clariores, l. fin. c. de *Probationibus*.

54. *Bene vero irregularitatem.* — Verum de jure canonico talis videtur irregularis, arg. c. *Significasti*. 18, § *Quod si*, h. t. ubi sacerdos in dubio, an ictus illius lethalis pronuntiat irregularis, addita ratione illis verbis: in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos, etsi forte homicida non sit, et a sacerdotali officio abstinere debet: cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare; pro eo, quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum remaneat. Ex quibus verbis satis liquido constare videtur, in dubio hujusmodi vulnerantem esse irregularem.

55. *Mutilatio proprie dicta quid?* — Quæritur VII. An, et qualem poenam inducat mutilatio? Ante responsum nota; per mutilationem proprie dictam intelligi abscissionem alicujus membri, seu partis principalis, quæ peculiarem in corpore humano operationem seu functionem habet, eujusmodi sunt manus, pes, oculus, auris, etc., prout jam dictum est lib. I, tit. XX, n. 5, ut proin abscissio digiti, cartilaginis, excussio dentis, etc. Mutilatio proprie non sit, ut habent doctores, ibid., citati, arg. l. *Is de* 10, ff. de *ædilit.* et c. *exposuisti*, hoc notato.

56. *Inducit irregularitatem.* — Resp. I. Injusta mutilatio membri alieni ipso facto inducit irregularitatem, arg. c. fin. h. t., n. 6. Ratio est, quia quoad effectum inducendi irregularitatem mutilatio æquiparatur homicidio, prout bene observat, et pro certa regula tradit Glossa communiter recepta in Clem. un. h. t. v. *Mutilet*, arg. cit. Clem. juncto can. fin., dist. 55, c. *Archiepiscopatu*, 4, de *Rapt. c. Clericis*, 5, ne *Clerici, vel Monachi*.

57. *Etiam respectu consulentium, mandantium, etc., uti in homicidio.* — Hinc eadem ratione communiter etiam tenent doctores, quod in illis casibus, in quibus contrahit irregularitatem, qui homicidium injustum consulit, mandat, cooperatur ad illud, vel id non impedit, aut ratum habet, juxta dicta an. 27, usque ad n. 50, in iisdem eam-

dem irregularitatem contrahat etiam consulens, mandans, etc., mutilationem.

58. *Requiritur tamen, ut membrum penitus sit separatum a corpore.* — Illud tamen observandum, quod, etsi quis membrum alienum injuste lædat, ita at totaliter inutile ad suam peculiarem functionem a natura sibi commissam reddat, tamen irregularis non fiat, si membrum tale non realiter et penitus separetur a corpore, uti contingit v. g., si oculi alicujus injuste lædantur quidem, tamen non ernantur. Ratio est, quia in poenalibus stricte facienda est interpretatio, c. *In poenis*, et c. *Odia*, de *Reg. jur.*, in 6, praesertim in irregularitate, quæ non incurritur, nisi in jure exprimatur, c. *Is quis*, de *Sentent. Excommunicat.*, in 6.

59. *Quid juris, et quas poenas incurrat, qui seipsum mutilat etiam in membro minus principali.* — Dicitur autem notanter in conclusione, membri alieni; quia, qui se ipsum mutilat, aut mutilationem absque justa causa procurat, irregularitatem incurrit, non tantum si principale, sed etiam minus principale membrum v. g. digitum, aut articulum illius, aut aliam corporis partem mutilat, prout amplius diximus, atque ex jure et ratione probavimus, lib. II, tit. XX, de *corpore vitiatæ*, a num. 25, ubi vide.

60. *Homicidii qualificati poenæ quæ, præter ordinarias.* — Quæritur VIII. An majores, et quas poenas inducant homicidia qualificata a num. 9, recensita? Resp. I. Homicidia qualificata cuncta in primis illud speciale habent, quod juxta dicta num. 14 et 18, ordinarii homicidii poenæ exasperentur pro diversitate atrocitatis, et malæ qualitatis admixtæ; item, quod executio poenarum utroque jure statutarum sit certior, remissio difficilior, ac dispensatio in poenis ecclesiasticis difficillima, teste utriusque fori curiarum praxi ac consuetudine, quæ est optima legum interpretis, l. 37, ff. de *Legibus*.

61. *Homicidii proditorii poena specialis.* — Resp. Homicidium proditorium præter poenarum ordinariarum exasperationem etiam illud habet, quod privet jure asyli, prout fuse probavimus, et naturam illius declaravimus lib. III, tit. XLIX, a n. 114.

62. *Assassini poena specialis gravissima.* — Eodem jure asyli præter ordinarias poenas homicidii privat etiam homicidium assassinum juxta dicta a num. 130, et insuper inducit excommunicationem ac depositionem ab officio, et beneficio ipso facto, necnon

diffidationem perpetuam a toto populo christiano cum aliis pœnis expressis c. 1, h. t., in 6, ibi: « Sacri approbatione concilii statuimus, ut quicumque princeps, prælatus, seu quævis alia ecclesiastica, sæcularisve persona quempiam Christianorum per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit (quanquam mors ex hoc forsiteri non sequatur) aut eos receptaverit, seu secleraverit, seu occultaverit, excommunicationis, seu depositionis a dignitate, honore, et officio incurrat sententias ipso facto: et illa libere, aliis per illos, ad quos collatio eorum pertinet, conferantur. Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus tanquam Christianæ religionis æmulus, a toto Christiano populo perpetuo diffidatus. Et postquam probabilibus argumentis constiterit, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus, alia excommunicationis, vel depositionis, vel diffidationis adversus eum sententia requiratur.

63. *Pœnæ parricidii.* — Parricidium, quod speciale quid circa pœnas prædictas habeat, constat ex dictis supra tit. X.

64. *Pœnæ homicidii sacrilegi.* — Homicidium sacrilegum ratione personæ occisæ, præter recensitas pœnas ordinarias exasperatas, etiam excommunicationis pœnam ipso facto inducere, aliunde satis patet ex can. *Si quis suadente*, 29, cau. 17, q. 4. Sacrilegium vero ratione loci sacri, in quo fit, privationem asyli secum trahere, dictum est lib. III, tit. XLIX, de *Immunit.*, a num. 99.

§ III.

DE HOMICIDIO VOLUNTARIO JUSTE, ET LICITE COMMISSO AUCTORITATE PUBLICA, VEL IN BELLO JUSTO: ET IRREGULARITATE INDE PROVENIENTE.

65. *Licetum est jure divino et humano, malefactores auctoritate publica occidere.* — Quæritur I. An, et qualiter licetum sit auctoritate publica principis, judicis, seu magistratus malefactores, præsertim bannitos, seu publice præscriptos occidere? Resp. I. Certa et Catholica veritas est, licetum esse ex causa legibus comprobata, auctoritate publica occidere malefactores prius legitime convictos, aut confessos. Ita enim volunt divina, et humana lex. Divina quidem Exodi, cap. XXI et XXII, præsertim vero, vers. 19, ibi: « Maleficos non patieris vivere: » ubi

etiam plures pœnæ pro variis maleficiis enumerantur. Consonat lex gratiæ ad Roman., XIII, vers. 4, ibi: « Non sine causa gladium portat; Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui male agit. » Humana autem tam civilis per varias leges in superiori, § citatas, quam canonica, can. *Quæsitum*, 43, cau. 23, q. 4, can. *Prodest*, 4, can. *Quali*, 44, ead. caus., q. 5, cum Concordantiis.

65. *Probatum ratione.* — Ratio est, quia licet alias solus Deus sit Dominus vitæ et membrorum hominis juxta Sapient., XVI, vers. 13: « Tu es enim, Domine, qui vitæ et mortis habes potestatem, » et potestas, quam olim domini habebant in vitam servorum proprie talium, sit eis ademta, l. 1, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni juris: tamen in vitam malefactorum dedit Deus potestatem legitimo magistratui, quatenus sicut pro conservatione totius corporis humani, putrida et nociva resecantur membra ita a communitate tanquam a corpore politico malefactores tanquam noxia et putrida membra tollantur, ne cætera membra inficiantur.

67. *Debet tamen adesse justa causa legibus comprobata; sine qua etiam principes occidentes committunt homicidium.* — Dicitur tamen causa legibus comprobata; non enim pro libitu, aut ex vindicta privata, vel passione, sed duntaxat ex justa causa licetum est magistratui, et supremis dominis occidere; unde etiam supremi domini, et iudices homicidii injusti rei sunt, qui potestate sua in occidendo ex dolo vel culpa abutuntur, l. 1, prin. § 1, item l. *Lege Cornelia*, 4, ff. *Ad Leg. Cornel. de Sicar.*

68. *Potest princeps supremus malefactorem ita proscribere et bannisare, ut bannisatum liceat cuivis privato occidere si debitæ conditiones concurrant, tam ex parte principis proscibentis.* — Resp. II. Potest magistratus, vel princeps supremus non tantum malefactores, quos in potestate præsentis habet, occidere, sed absentes ita bannisare, seu publice proscribere, ut cuivis etiam privato liceat talem occidere, si debitæ concurrant conditiones, tam ex parte principis, vel magistratus proscibentis, quam ex parte privatorum bannisatum occidere volentium. Et quidem, ut magistratus prædicto modo aliquem proscibat, requiritur 1, ut de capitali proscibitionem hujusmodi seu bannisationem promerente delicto sufficienter constet. In criminalibus siquidem delictis luce meri-

§ III. DE HOMICIDIO VOLUNTARIO, JUSTE COMMISSO, ETC.

diana clarius patere debet, per vulgaria, 2. Ut periculum grave ex malitia bannisandi imminet reipublicæ, ut si esset proditor, perduellis, prædator, insidiator vitæ principis, veneficus, etc. 3. Ut ordinario procedendi modo contra præsentem reum executio fieri nequeat; alias enim in contrarium militat juris regula: « Non est singulis concedendum, quod per magistratum publice possit fieri, nec occasio sit majoris tumultus faciendi, » l. *Non est*, 176, ff. *de Reg. jur.*

69. *Quam ex parte privati bannisatum occidere volentis. Et quæ?* — Ex parte privatorum bannisatum occidere volentium requiritur. 1. Ut sententia banni per appellationem legitime interpositam non sit suspensa; quia appellatio effectum suspensivum, et devolutivum habet per ea, quæ diximus lib. II, tit. XXVIII, de *Appellat.*, § 7 et 8. 2. Ut occisio præcise fiat ex zelo justitiæ, et ob bonum publicum, non vero ex odio, aut passione privata, vel affectu vindictæ, aut turpis lucri. 3. Ne occisio fiat extra territorium proscibentis, sicut enim ipsi magistratui, ita a fortiori privatis illicitum est, executionem contra reum facere extra territorium. Farinac., in *Pract. crimin.*, p. 3, q. 103, n. 213, arg. l. fin. ff. *de Jurisdic. omn. judic.* 4. Ut persona bannisata non sit speciali jure conjuncta privato volenti occidere, v. g. pater, filius, conjux; hos enim occidere semper illicitum est, nisi ad delendam patriam veniant, arg. l. *Minime*, 35, ff. *de Relig. et sumpt. fun.* Ita conditiones recensitas merito requirit Clarus, § homicidium, n. 54. Layman lib. III, tr. III, p. 3, cap. II. Sylvester, Sa. y. *Bannitus*, et alii.

70. *Raro licet privato occidere hujusmodi bannisatum.* — Recte tamen monet Molina, de *I. et I.* tr. II, disp. 7 raro, et non nisi ob gravem causam (qualis foret, si ex vita malefactoris quotidianum immineret periculum reipublicæ) licere magistratui ita bannisare aliquem, et ita bannisatum libere occidere. Tum quia sequuntur plerumque multa incommoda; tum quia sic improvisi occisi pereunt in corpore, et anima, quod utique charitati christianæ repugnat.

71. *In bello justo licetum est directe occidere nocentes hostes.* — Quæritur II. An, et qualiter in bello licetum sit occidere? Resp. I. Certum et indubitatum est apud omnes, licetum esse cunctis in bello sive defensivo, sive offensivo justo omnes hostes nocentes occidere. Ratio est, quia hoc ipso, quod ad

justam vindictam, et satisfactionem injuriarum, et damnorum reparationem bellum licite assumantur, licita etiam sunt media necessaria ad bellum gerendum, inter quæ procul dubio est, occidere hostes.

72. *Non item innocentes, quales sunt pueri, innocentes, clerici, religiosi, homines simplices et rustici.* — Dicitur tamen notanter nocentes, id est injuriarum reos, et arma sumentes; innocentes enim, quales de jure naturæ sunt pueri, mulieres: et de jure ecclesiastico religiosi, clerici, peregrini, homines simplices et rustici; idque secundum juris præsumptionem, quandiu contrarium de ipsis non constat, arg. c. *Innocentes, de Treuga, et pace*, per se, et ex intentione etiam in bello justo occidere non licet, prout concors habet D. D. juxta illud Daniel, XIII, 53: « Innocentem et justum non interficies. » Hinc merito a S. Ambrosio graviter reprehensus, et excommunicatus est Theodosius imperator, quod ob rebellionem civitatis Thessaloniciæ unum cum nocentibus jussit etiam occidere innocentes, can. *Cum apud Thessalonic.* 69, cau. 11, q. 3.

73. *Iniquæ sunt minæ belli ducis militantis, quod nisi fortalitem se tradat, etc., nulli, nec infanti parcere velit.* — Quare stultæ simul et iniquæ semper sunt illæ belli ducum civitates obsidentium minæ, quod nisi certo tempore civitas se tradat, hoc vel illud faciat, etc., omnes sine distinctione trucidare; et nulli, nec infanti in utero materno parcere velint: quia, uti dictum, innocentes etiam in bello justo per se et ex intentione occidere non licet, bene tamen per accidens, vel præter intentionem; ut si bellum geri, aut victoria obtineri nequit, nisi etiam innocentes cum nocentibus, quibus permixti sunt, simul occidantur, prout accidit in arcium eversione, civitatum expugnatione, etc.

74. *Indirecte, ac præter intentionem etiam innocentes in bello justo occidere licet. Et quando? Multitudo peccans non tota est occidenda.* — Imo ipsos etiam nocentes, postquam bello jam devicti et capti existunt, interficere fas non est; nisi atrox crimen morte dignum commiserint, aut trucidatio eorum ad criminis atrocis vindictam, aliorumque terrorem, vel ad acquirendam, firmandamve reipublicæ pacem, quietem, ac securitatem, necessarium, aut valde conducens videatur; eo quod horum trucidatio sit